

## **ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕРСОНАЛУ ПОЛІЦІЇ У ФЕДЕРАТИВНІЙ РЕСПУБЛІЦІ НІМЕЧЧИНА**

**Ярмакі Х. П., Ярмакі В. Х.**

### **ВСТУП**

В умовах війни в Україні, розв'язаної російським агресором, особливого значення набуває вступ України до Європейського Союзу та до НАТО, що зумовлює приведення національного законодавства відповідно до стандартів Європейського Союзу та НАТО; здійснення належного забезпечення безпеки особи, суспільства та держави; обов'язок держави гарантувати права і свободи людини та громадянина, створення умов для їх реалізації. Зазначене покладає відповідні обов'язки на всі органи влади України, в тому числі на Національну поліцію України. Головним завданням поліції має бути служіння, у першу чергу громадянам і суспільству, а вже потім – державі й уряду, як це є в провідних державах Європи (Велика Британія, Федеративна Республіка Німеччина, Франція та ряд інших). Тільки за таких умов поліція буде користуватися повагою та підтримкою населення, а громадяни будуть жити в безпечному суспільстві.

Без належного рівня підготовки персоналу поліції неможливо забезпечити реалізацію конституційних прав і свобод людини та громадянина.

Метою статті обрано дослідження та виявлення особливостей системи підготовки персоналу поліції в Федеративній Республіці Німеччина (далі: ФРН), організацію підвищення кваліфікації поліцейського персоналу та науково-дослідної роботи у сфері поліцейської діяльності, обґрунтування можливостей їх творчого використання в освітньому процесі та науковій діяльності навчальних закладів з підготовки персоналу поліції та науково-дослідних установ України.

Професійна підготовка поліції у ФРН, наукове забезпечення цього виду правоохоронної діяльності, фахівцями у галузі поліцейської діяльності та поліцейської освіти, вважається найкращими в Європейському Союзі.

Виникнення передумов проблеми та формулювання проблеми

Проведена у 2015-2020 роках реформа правоохоронних органів в Україні взагалі, та поліції зокрема, не дали очікуваного результату, оскільки європейські стандарти професійної діяльності поліції та підготовки персоналу поліції, не впроваджені у повному обсязі, не дивлячись на те, що тривалий час за сприянням Фонду Ганса Зайделя вивчався досвід діяльності поліції країн Європейського Союзу взагалі, та досвід підготовки поліцейського персоналу, зокрема.

Значний досвід розроблення стандартів професійної діяльності та підготовки поліцейських, напрацьовано у державах Європейського Союзу, одним з найкращих, на думку фахівців з проблем поліцейської діяльності, вважається досвід ФРН, що і зумовило необхідність вивчення правових основ, системи та організації підготовки персоналу поліції та підвищення його кваліфікації; організації наукових досліджень в сфері поліцейської діяльності в цій країні.

Аналіз існуючих методів вирішення проблеми підготовки якісного персоналу поліції в Україні та формулювання завдання для оптимізації підготовки поліцейського персоналу в Україні.

Міждисциплінарний характер досліджуваної проблеми зумовив піддання науковому аналізу окремих аспектів праць науковців, що присвячені цьому питанню, а саме О. Бандурки, В. Бесчастного, О. Євдокімової, І. Ісаєвої, О. Мартиненка, О. Музичука, В. Сокурєнка, Х. Стивенса, Р. Харчука, О. Цільмак, В. Чернея, Д. Швеця, О. Ярмиша та інших; обумовило дослідити та виявити особливості системи підготовки персоналу поліції у ФРН і обґрунтувати можливостей їх використання в освітньому процесі навчальними закладами з підготовки персоналу поліції в Україні.

## **1. Система підготовки персоналу поліції у ФРН (на прикладі Баварії)**

Забезпечення безпеки особи, суспільства та держави в ФРН, здійснюється усіма органами влади, і у першу чергу діяльністю збройних сил, органів воєнної поліції, поліцією 16 федеральних земель, федеральною кримінальною поліцією та органами юстиції, відомствами з охорони конституції, митними органами тощо.

Особливе місце серед цих органів, як у ФРН, так і в інших демократичних країнах займає поліція. Правовою основою діяльності поліції ФРН є норми Конституції ФРН від 23 травня 1949 року, положення яких розвиваються і конкретизуються у

федеральних законах «Про поліцію» і «Про співробітництво», інших законодавчих актах держави.

Відповідно до ст. 30 Основного Закону ФРН «здійснення державних повноважень та виконання державних задач є справою земель»<sup>1</sup>, з цього положення Закону випливає, що поліція та організація її діяльності, як і більшість інших державних справ відносяться до компетенції земель, тому і поліцейська служба та правомочність поліції також визначаються землями, що як правило, зумовлює нормативно-правове регулювання та організацію підготовки персоналу для служби в поліції безпосередньо землями.

У землі Баварія ФРН (далі: Баварія), як і в інших землях ФРН прийняті регіональні нормативно-правові акти: «Положення про проходження служби поліцейськими чиновниками землі Баварія», «Положення про навчання поліцейських чиновників Баварії», «Положення про іспити для поліцейських чиновників Баварії», ряд інших<sup>2</sup>.

Кожна країна має свої власні унікальні системи підготовки фахівців у сфері правоохоронної діяльності, які були створені під впливом різних чинників, однак всі вони мають характерні особливості<sup>3</sup>.

Реформування Державної поліції Італії розпочалося ще у 1981 р. після прийняття Закону № 121, який був спрямований на її демілітаризацію та гарантування забезпечення прав і свобод людини. Протягом декількох років уся система підготовки кадрів випереджала реструктуризацію поліції як у теоретичному плані, так і стосовно логістики та організації. Значні фінансові кошти були витрачені для забезпечення максимального комфорту в наявних та новостворених навчальних закладах. Італійські науковці, педагоги та практики доклали значних зусиль у сфері методології інноваційного навчання; наприклад, заходів, які успішно реалізуються у співробітництві з центральною дирекцією інститутів підвищення кваліфікації та університету у Венеції. Ці заходи стосуються теоретичних і практичних аспектів, методології й емпіричних досліджень у підготовці сучасних поліцейських. В Італії на цей час

---

<sup>1</sup> Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland. Bonn. 1999. p.28.

<sup>2</sup> Швець Д. В., Євдокімова О.О. *Наше право*. № 3. 2020. С. 20.

<sup>3</sup> The New Police Training System: Psychological Aspects / D. Shvets, O. Yevdokimova, I. Okhrimenko et al. *Postmodern Openings*. 2020. Vol. 11, Iss. 1, Supl. 1. Pp. 200–217. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/11.1sup1/130/>

діють 34 школи з підготовки кадрів для поліцейських служб, які досить рівномірно розташовані по її території<sup>4</sup>.

Доволі специфічною є поліцейська освіта у Великобританії. Там процес професійної підготовки поліцейських є децентралізованим і здійснюється за регіональним принципом. Проте, з середини 80-х рр. в Англії проводяться заходи, спрямовані на посилення впливу центру на управління поліцією і підготовку для неї фахівців, оскільки однією з головних причин існування недоліків у підготовці кадрів і, відповідно, функціонуванні поліції є відсутність ефективного управління на національному рівні<sup>5</sup>.

Особливістю підготовки поліцейських у Баварії, як і у всій ФРН є те, що підготовка поліції здійснюється, без отримання студентами навчальних закладів поліції вищої юридичної освіти і це є головною відмінністю від вітчизняної підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах МВС України та ряду інших держав світу. Може це теж є однією з причин того, що у Баварії існує серйозна конкуренція між навчальними закладами вищої освіти поліції та закладами вищої освіти, що готують економістів та юристів, адже більшість випускників шкіл віддають перевагу економіці або юриспруденції. Щоб привернути увагу молоді до роботи в силових структурах, у поліції ведуть активну роботу щодо заохочення особового складу до подальшого вступу у вищі навчальні заклади поліції, які знаходяться в містах Фюрстенфельдбрук і Зульцбах-Розенберг. Кількість претендентів на здобуття поліцейської освіти сягає там біля 4000 осіб на рік<sup>6</sup>.

Пріоритетна область діяльності освітніх поліцейських установ Баварії полягає у розвитку і удосконаленні проведення безперервної оптимізації заходів щодо підвищення кваліфікації у боротьбі із злочинністю, забезпеченні громадського порядку та безпеки,

---

<sup>4</sup> Полиция зарубежных стран: система организации и опыт профессиональной подготовки кадров: учебное пособие / Якубов А. С., Асямов С. В., Таджиев А. А., Миразов Д. М. Ташкент: Академия МВД Республики Узбекистан, 2010. С. 185-194.

<sup>5</sup> Полиция зарубежных стран: система организации и опыт профессиональной подготовки кадров: учебное пособие / Якубов А. С., Асямов С. В., Таджиев А. А., Миразов Д. М. Ташкент: Академия МВД Республики Узбекистан, 2010. С. 185-194.

<sup>6</sup> Харчук Н. Р. Процедура підготовки поліцейських кадрів в ФРН // Освіта, мова та культура в процесі глобальних трансформацій: збірник тез круглого столу для науково-педагогічних та педагогічних пра-цівників (м. Київ, 1 квітня 2016). К.: КІКВС, 2016. С. 49-53.

застосуванні засобів примусу відповідно до сьогоденних потреб і вимог безпеки, можливостей і здатностей поліцейського персоналу.

Професійна підготовка поліції в Баварії закладена в освітню систему поліції, яка включає в себе три рівня.

До першого рівня відноситься першочергова підготовка в школах поліції, яка включає вивчення загального, спеціалізованого і підсумкового курсів, а також складання екзамену на право заміщення посад молодшого начальницького складу. Строк навчання – два з половиною роки. Випускники отримують атестат про середню поліцейську освіту.

Другий рівень – підготовка середнього начальницького складу, що здійснюється у вищих школах поліції (інститутах) з видачею диплома про вищу спеціальну бакалаврську (поліцейську) освіту. Строк навчання три роки. Головним принципом навчального закладу цього рівня освіти є забезпечення тісного зв'язку навчального процесу з поліцейською практикою. Іншими словами, змістовність і практична спрямованість навчання, у сукупності з якістю знань забезпечують двосторонній корегуючий вплив на формування майбутнього поліцейського.

Третій рівень – підготовка старшого начальницького складу, що здійснюється у Вищій поліцейській академії з видачею свідоцтва (сертифікату) про вищу спеціальну поліцейську магістерську освіту. Строк навчання два роки. В академію приймаються оперативні співробітники у віці до 40 років, (у порядку виключення – до 45 років), які позитивно характеризуються за місцем служби, мають стаж роботи у поліції не менше 10-12 років, звання не нижче головного комісара, освіту – в об'ємі вищої поліцейської школи<sup>7</sup>.

Крім зазначеного у ФРН працівник поліції може здобути вищу професійну освіту в навчальних закладах освіти («Fachhochschulen») для адміністрації<sup>8</sup>.

На навчання у поліцейські навчальні заклади приймаються, як юнаки, так і дівчата, що мають середню освіту. Обов'язкова вимога – наявність посвідчення водія. Відбір здійснює спеціальний центр, що знаходиться у м. Мюнхен, тут абітурієнти проходять тестування. Тести передбачають дослідження інтелекту, психології і фізичного розвитку. За результатами проведеного тестування проходить відбір

---

<sup>7</sup> Олег Мартиненко. Професійна освіта поліції Німеччини (По матеріалах МВС України). *Права людини в Україні*. URL: <http://www.khpg.org/index. Php>. (дата звернення 14.08.2022)

<sup>8</sup> Швець Д. В., Євдокімова О.О. *Наше право*. № 3. 2020. С. 22.

кандидатів на навчання. Самі вищі школи (інститути) прийомом не займаються, а лише отримують готових до навчання студентів. Розподіл абітурієнтів, які успішно пройшли тестування, по різних інститутах також здійснюється спеціалізованим центром, який проводить відбір на навчання. Бажаючих стати поліцейськими доволі багато, конкурс складає приблизно 8-10 людей на 1 місце. Кількість осіб, що будуть навчатися у закладах поліцейської освіти визначає, як і в інших землях ФРН Міністерство внутрішніх справ і Міністерство фінансів землі.

Процес навчання у поліцейському освітньому закладі вищій школі (інституті) розрахований на три роки. При цьому один з навчальних закладів спеціалізується на теоретичному навчанні, а практичні навички студенти отримують у стінах іншого навчального закладу. Тому процес безперервного навчання передбачає декілька переїздів студентів з одного навчального закладу до іншого. Характерним є те, що при вступі до навчального закладу поліції, абітурієнт бере на себе обов'язок навчатись у тому навчальному закладі та нести поліцейську службу, у тій поліцейській дільниці або установі куди, за рішенням МВС землі, він буде направлений на навчання або для проходження подальшої служби.

Теоретичний курс за весь період навчання у поліцейському освітньому закладі вищій школі (інституті) складає 2200 годин і включає три блоки дисциплін: кримінального спрямування (кримінальне право, кримінальний процес, криміналістика, криміналістична техніка, оперативно-розшукова діяльність та інші); правові (конституційне право, адміністративне право, цивільне право, право втручання та інші); суспільні та гуманітарні науки (філософія, логіка, менеджмент, соціологія, психологія, етика тощо).

Структура навчання також у значній мірі відрізняється від вітчизняної освіти. Так, протягом першого року навчання студенти проходять теоретичний курс, потім – практичне закріплення вивченого теоретичного матеріалу і знову – чисто теоретичний курс. Другий рік навчання включає два теоретичні блоки, третій завершальний навчальний рік – практичний курс. Навчання на третьому курсі спрямоване виключно на практичне навчання. Першочергово навчання відбувається в практичному поліцейському інституті (вищій школі), потім безпосередньо у поліцейській дільниці, після чого складається кваліфікаційний екзамен.

Теоретичний курс навчання поліцейських включає лекції, семінарські заняття, тренування поведінки і підготовку дипломного

проекту. Практичне навчання засноване на вимогах формування у студентів практичних навичок правоохоронної діяльності. Проведені науковцями дослідження показали, що працюючий поліцейській повинен в обов'язковому порядку володіти знаннями та навичками з охорони громадського порядку, попередження насильства в сім'ї, розкриття злочинів, організації дорожнього руху, розбиратись в дорожньо-транспортних пригодах, набувати практичних навичок огляду місця кримінального правопорушення, вміти діяти в умовах масових заворушень та надзвичайних ситуацій, а також набувати вмінь і навиків розв'язання конфліктів без застосування зброї, а в особливих умовах з її застосуванням.

Під час проведення практичних занять переважають тренінги, тобто певні варіації дій патрульних поліцейських у різноманітних ситуаціях та різних умовах служби, що виникають або можуть виникнути у процесі виконання поліцейськими службових обов'язків. У штаті інституту є спеціальні співробітники, які виконують ролі: потерпілого, підозрюваного у скоєнні адміністративного або кримінального правопорушення, людини у стані сп'яніння, розповсюджувача наркотиків; особу яка вчинила насильство в сім'ї або не підкорюється законній вимозі поліцейського тощо. Саме на них і відпрацьовуються дії студентів – майбутніх поліцейських при розв'язанні ними різноманітних практичних ситуацій. Аналогічно названим формам і методам навчання будується фізична і вогнева підготовка. На екрані тирю проектується різноманітні ситуації, з якими стикаються або можуть стикатися поліцейські, що приїхали за викликом громадян, на зустріч яким може з'явитись озброєна або не озброєна особа, група осіб, особи неповнолітнього віку, а від цього залежать дії поліцейського або групи поліцейських щодо застосування або не застосування заходів примусу (затримання, фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї), залучення додаткових сил поліції. Саме в цьому полягає основний елемент тренінгу.

Крім зазначеного студенти повинні враховувати наявність сторонніх осіб на місці події та їх настрої (підтримати дії поліції по припиненню правопорушення та затриманню правопорушників, виявляють симпатії правопорушникам і можуть чинити опір поліції у затриманні правопорушників, є сторонніми спостерігачами дій правопорушників та поліції), діяти із урахуванням усіх обставин, що склалися, виконати свою задачу із дотриманням законності і не спровокувати групове порушення громадського порядку.

Заняття проводяться в групах по 12 студентів. З кожною групою працюють два викладачі, що здійснюють всі види практичних занять. Оцінка навчання студентів здійснюється за болонською системою оцінювання. Якщо у процесі здачі кваліфікаційного екзамену студент або слухач отримує оцінку менше 60 балів, то його залишають на повторний строк навчання.

Процес навчання проходить під керівництвом викладачів, які відпрацювали не менше чотирьох років в практичних підрозділах поліції. Їх відбір здійснює спеціалізований центр, до складу комісії якого входять керівник вищої школи (інституту), психологи, фахівець з предмету, який буде викладати – кандидат на посаду викладача. За умов успішного результату відбору поліцейський направляється на 6-ти місячні курси підготовки викладачів. Після закінчення навчання складає випробувальні тести, і у випадку їх позитивного результату практичний працівник може стати викладачем. Крім зазначеного обов'язковою вимогою до викладача є володіння ним хоча б однією іноземною мовою.

Після закінчення навчального закладу (школи, інституту, академії) для всіх службовців є обов'язковим проходження психологічних тренінгів, що вважається підвищенням кваліфікації. З цією метою працівниками інституту підвищення кваліфікації поліції Баварії розроблено тренінг «ПАКЕТ» – поліцейський антистресовий комунікативний тренінг, який проводиться протягом двох тижнів і має на меті не тільки оптимізувати психологічне вміння і навички, а й «лікувати душу». Таку концепцію проведення тренінгу обґрунтовують провідні фахівці ЦПС (центральної психологічної служби) поліції Баварії, які вважають, що службовці силових структур потребують психологічної допомоги і терапії більшою мірою, ніж працівники інших професій<sup>9</sup>.

Правильний підхід до добору студентів для навчання у закладах освіти поліції, логічна завершеність та послідовність багаторівневої підготовки поліцейських, організація використання результатів наукових досліджень у навчальному процесі, чітко виражена залежність займання відповідної посади і отримання чергового звання поліцейськими, від їхнього рівня професійної підготовки, забезпечують надійний захист прав і свобод людини у ФРН.

---

<sup>9</sup> Швець Д. В., Євдокімова О.О. *Наше право*. № 3. 2020. С. 21.



## **2. Система підвищення кваліфікації поліцейських у ФРН та організація наукових досліджень в сфері поліцейської діяльності**

У ФРН особлива увага приділяється підвищенню кваліфікації персоналу поліції, яку здійснюють в інститутах підвищення кваліфікації. Оскільки названі інститути забезпечують післявузівську підготовку, то концепція освіти повинна відповідати професійним запитам поліцейської діяльності. Передача знань спрямована на розширення компетенції і потенційних можливостей персоналу шляхом вивчення прикладних науково-спрямованих дисциплін. За суттю слухачі, що навчаються у зазначених інститутах проходять своєрідну спеціалізацію для подальшої роботи в спеціалізованих підрозділах: кримінальної поліції; відділах протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; оперативно-розшукових службах; службі нагляду; підрозділах боротьби з організованою злочинністю тощо.

Навчальний процес зорієнтований на рівень слухачів і стосується особистої, соціальної, методологічної та інших компетентностей поліцейських, що зумовлює необхідність точного аналізу вимог кваліфікації і досягнення відповідних результатів. Зміст предметів, які вивчаються відповідають багатодисциплінарному підходу і спрямовані на надання і засвоєння інформації, яка стимулює і мотивує зацікавленість слухачів в отриманні практичних знань та навичок.

Процес навчання охоплює різноманітні аспекти поліцейської діяльності: кримінологічні; історичний розвиток; соціальні і політичні науки; міжкультурні відносини; профілактику правопорушень; тактику і технологію негласного нагляду; організацію і логику слідства; характер і специфіку дій у прокуратурі та суді; методику опитування свідків і т.д.

Навчання проводяться за різноманітними модулями з наростаючою складністю враховуючи різні рівні знань навчаємих. Кожна група об'єднує 12-20 слухачів, з яким працюють два викладачі.

Більшість занять проходять за наступним алгоритмом: слухачі групи діляться на дві підгрупи, отримують відповідне завдання, що характеризує практичну ситуацію (наприклад, затримання злочинців, що вчинили терористичний акт у Бельгії та переховуються на території ФРН). В завданні визначаються конкретні навчальні дисципліни, знання яких полегшить розібратись з ситуацією (криміналістика, адміністративне право, правила

дорожнього руху, кримінальне право, кримінальний процес, право Європейського ФРН Союзу, оперативно–розшукова діяльність, менеджмент логіка, етика тощо).

Після цього слухачі самостійно, з використанням відповідної літератури, формують макет і визначають рівень посади керівника поліцейської операції, перелік служб і підрозділів, які необхідно задіяти в операції, порядок і послідовність дій керівника та кожної поліцейської групи, що задіяна у розшуку і затриманні злочинців, методiku і зміст обговорення результатів операції.

Після закінчення часу, відведеного на розв'язання практичного завдання, обидві підгрупи представляють свої варіанти рішення практичного завдання, які обговорюються представниками обох підгруп. Дискусія проходить під керівництвом викладачів, які проводячи підсумок проведеного заняття, звертають увагу на упущення, помилки і недоліки, презентують правильне рішення.

Навчальний процес не є безперервним. Отримавши відповідний блок знань слухачі направляються у поліцейські дільниці, відповідно до їх спеціалізації і там застосовують отримані знання на практиці. Після цього знову повертаються в інститут та продовжують навчання.

Протягом року в інституті підвищують кваліфікацію приблизно до двох тисяч поліцейських. Курси підвищення кваліфікації різноманітні і за характером, і за строками навчання (від 4-6 неділів до 6-ти місяців). У штаті інституту 60 викладачів, особливість їх роботи полягає в тому, що після 5-7 років педагогічної діяльності вони повертаються до поліцейських дільниць на попередні місця служби.

Система підвищення кваліфікації – це один з каменців мозаїки в процесі безперервної оптимізації поліцейської діяльності. Навчання та практична підготовка повинні бути орієнтовані на контингент слухачів і на очікувані результати їх навчання. Концепція навчання спрямована на потреби і вимоги висококваліфікованої служби в інтересах найвищого рівня безпеки громадян.

Наступний рівень навчання – підготовка кандидатів для роботи у вищих виконавчих (керівних) органах поліції. Вища поліцейська академія є єдиним навчальним закладом для вищого керівного складу, що готує фахівців вищих управлінських органів поліції ФРН. Задачами освіти в академії є: підготовка фахівців вищого керівного складу Федерації та земель; підвищення кваліфікації фахівців вищого командного складу німецької поліції; встановлення міжнародних відносин з поліцейськими структурами інших держав;

організація та здійснення наукових досліджень в сфері поліцейської діяльності.

Вища поліцейська академія управління є земельно – федеральною установою і фінансується з державного бюджету і бюджетів 16 земель. Загальний контроль за діяльністю академії здійснює Рада засновників, до складу якого входять Міністр внутрішніх справ ФРН та Міністри внутрішніх справ земель. Рада визначає основи підготовки фахівців, затверджує бюджет, штати, навчальні плани і програми. Безпосередній контроль за діяльністю академії здійснює міністр внутрішніх справ землі Північний Рейн – Вестфалія, на території якої розташований цей навчальний заклад<sup>10</sup>.

В академію на навчання слухачів направляють міністерства внутрішніх справ земель. Перший рік навчання проводиться безпосередньо в академіях земель, а другий – в вищій академії поліції Федерації.

За період навчання вивчаються шість змістовних блоків дисциплін:

- перший блок включає криміналістику і криминологію, де з наукових точок зору аналізуються проблеми превентивного і репресивного контролю злочинності;

- наступний блок включає вивчення організації публічного адміністрування у сфері транспорту держави, форм і методів забезпечення безпеки його функціонування. Робота поліції із забезпечення безпеки на транспорті розглядається як невід’ємна частина внутрішньої безпеки;

- третій включає процес отримання знань з поліцейської техніки, що передбачає використання усіх технічних новинок для роботи поліцейських служб;

- четвертий складається з правознавства, правових і соціальних наук. Теми з правознавства підбираються з метою розробки та вивчення окремих юридичних проблем і актуальних правових питань, тематика соціальних наук передбачає конкретні питання внутрішньої і зовнішньої політики держави з метою їх використання в практичній діяльності поліцейських;

- п’ятий – містить вивчення обов’язкових дисциплін, які є найбільш витребуваними слухачами і представляють найбільший інтерес для їх майбутньої службової діяльності, крім зазначеного, за

---

<sup>10</sup> Modulhandbuch 2014/2016 Masterstudiengang: Öffentliche Verwaltung – Polizeimanagement (Publik Administration Police Management). Deutsche Hochschule der Polizei, Münster, 2014. 79 S.

участю слухачів, підбираються теми професійно-етичного спрямування для проведення дискусій за певною проблематикою.

Останній – включає обов'язкові предмети, які представляють найбільший інтерес для майбутньої службової діяльності на відповідній по саді, частково тематика предметів визначається за бажанням слухачів.

Як вже наголошувалося, другий рік навчання здійснюється безпосередньо у Вищій академії поліції ФРН. Об'єм навчального навантаження на рік, складає 880 навчальних годин і передбачає 1800 години самостійної підготовки. У навчальних групах, як правило, не більше 20 слухачів, а у підгрупах не більше 7. Робота в навчальних групах і підгрупах здійснюється двома викладачами і повинна сприяти активній, творчій дискусії і співробітництву слухачів і викладачів.

Навчальні плани академії складаються за трьома основними напрямками: основи співробітництва, організаційні і економічні науки; поліцейський менеджмент; правові і соціальні науки. Основою освіти є навчальний план, який забезпечує для всіх слухачів однакову за змістом підготовку для поліцейських служб.

З відведених навчальних годин 50% присвячені лекціям та семінарським заняттям, на яких здійснюється комплексне вивчення проблем поліцейської діяльності, залишок – практичні заняття, на яких слухачі проводять аналіз ситуацій, що можуть виникати в практичній роботі і здійснюються на значній міждисциплінарній основі. Такі практичні вправи та тренування сприяють підвищенню соціальної і спеціальної компетентностей поліцейських, виробляють у них навички та вміння щодо застосування у практичній діяльності отриманих ними знань, обґрунтовувати свої рішення на основі аналізу чинного законодавства, керуватися принципами верховенства права.

Результати навчання оцінюються на випускних екзаменах. Кожний другий екзамен складається у письмовій формі. Крім цього виконується і представляється для оцінки письмова робота обсягом 30-50 сторінок з усним захистом (презентацією) проекту. Державні випускні екзамені включають п'ять письмових екзаменів, на проведення кожного з них відводиться 5 годин. Останній екзамен – комплексний, де на підготовку відводиться 30 хвилин часу, а його прийом здійснюють представники керівництва академії, представники МВС земель та викладачі академії. При отриманні незадовільної оцінки допускається разове перескладання екзамену.

Магістерський іспит приймає екзаменаційна комісія у складі голови та чотирьох членів, з яких щонайменше двоє належать до постійного науково-педагогічного складу Вищої академії поліції. Іспит складають групи загальною кількістю до чотирьох слухачів. На одного слухача передбачено від 45 до 60 хвилин. Загальну оцінку за усний магістерський іспит визначають шляхом виведення середньоарифметичної оцінки з окремих оцінок, що виставляють члени екзаменаційної комісії<sup>11</sup>.

Підготовка Вищою академією поліції кандидатів для роботи у вищих виконавчих органах, сфера її діяльності не закінчується. З 1999 року Вища поліцейська академія відкрила Коледж управління, цей навчальний заклад підвищення кваліфікації поліцейських розраховано на досвідчених поліцейських, які проявили себе на службі керівників вищого офіцерського складу і плануються у майбутньому щодо призначення на найвищі поліцейські посади земель і Федерації. Метою навчання є розвиток особистості.

Як вже зазначалося навчання здійснюється за блочною системою із урахуванням індивідуальних потреб слухачів, що сприяє підвищенню пізнавального і наукового рівнів тих хто навчається. Курси підвищення кваліфікації, що проводяться протягом 4-х тижнів, передбачають один тиждень стажування кожного учасника на керівній посаді великого поліцейського підрозділу землі з якої поліцейський направлявся на навчання.

Аналогічно за структурою коледжу управління у 2000 році в Баварії створені курси підвищення кваліфікації для молодих поліцейських вищого командного складу, які раніше пройшли курс навчання від 2,5 до 4-х років. Мета цих курсів – ознайомити співробітників керівного складу з новітніми методами і моделями управління.

Крім зазначеного, академією проводяться різноманітні курси підвищення кваліфікації керівних кадрів Федерації та земель. Вони діляться на 3 види, і у залежності від характеру, можуть бути: загально-професійними, для посадовців; проблемними та проектними.

Загально-професійні курси призначені виключно для майбутніх офіцерів вищого начальницького складу. Ці курси тривають 10 днів,

---

<sup>11</sup> Ісаєва І.Ф. Професійна підготовка персоналу федеральної поліції вищої ланки <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15197> (дата звернення 14.08.2022)

протягом яких у невеликих групах розглядаються проблеми суспільно-політичного розвитку та їх вплив на діяльність поліції; аналіз нових наукових досягнень, що мають значення для поліції; питання використання наявних сил та засобів у надзвичайних ситуаціях.

Посадові курси підвищення кваліфікації спрямовані на поширення та поглиблення знань з керівництва особовим складом та інших професійних знань співробітниками поліції, що займають однакові посади. Зміст навчального матеріалу і навчальні цілі, головним чином формуються з пропозицій учасників навчання.

Проблемні курси розраховані на події та умови, при настанні яких, здійснюється значний вплив на роботу і на наявний кількісний склад поліції та потребують детального обговорення. Під час обговорення причин виникнення проблемних ситуацій акценти робляться на набутий досвід учасників курсів, який має використовуватися, як у процесі навчання так і у подальшій роботі слухачами.

Робота в проектних групах присвячена, головним чином, питанням проблем правового, стратегічного, тактичного і організаційного характеру. Основна спрямованість роботи проблемних груп – розвиток взаємодії теорії та практики, що включає найновіші наукові знання і передовий досвід практичної діяльності поліції. Результати роботи у групі представлені творчими інноваціями, моделями і концепціями.

При Вищій академії поліції функціонує Технічний інститут поліції, який надає допомогу і здійснює консультаційну роботу у межах спеціально-технічних заходів проведення експертиз та програм. Названий інститут координує та здійснює контроль за науковими досягненнями комісій, комітетів і конференцій, що регулярно проводяться Міністерствами внутрішніх справ земель. Він також сприяє обміну позитивним досвідом роботи, у процесі спеціальних засідань та науково-технічних заходів, розповсюдженню і впровадженню такого досвіду у практичну діяльність.

Поряд з технічними дослідженнями Вища академія поліції проводить із закритими установами емпіричні дослідження у різноманітних наукових сферах, які викликають інтерес у поліції. Значна роль академії і при проведенні досліджень та підготовки проектів з попередження злочинності. Пріоритетне значення набувають дослідницькі проекти, що спрямовані на вдосконалення адміністрування поліцейськими підрозділами та службами, підвищення якості досліджень, ефективності і продуктивності заходів, які проводить поліція. Найбільше уваги приділяється якості

досліджень та впровадженню результатів наукових досліджень у практичну діяльність.

Два рази на рік, за планом Вищої академії поліції, затвердженим Міністром внутрішніх справ ФРН в академії проводиться наукові та науково-практичні конференції представників центрального апарату МВС ФРН; керівництва МВС земель, Вищої академії поліції; науково-педагогічного складу академії та інших закладів вищої освіти, що готують поліцейських. За графіком, визначеним МВС ФРН представники міністерств земель доповідають про: якість підготовки персоналу поліції; результати оперативно-службової діяльності; впровадження результатів наукових досліджень в управлінську діяльність; ефективність використання наукових досягнень у практичній сфері та пропонують від керівництва МВС земель проблеми правового характеру та публічного адміністрування, які на їх розсуд, потребують першочергового опрацювання і дослідження науковцями.

Представники закладів вищої освіти звітують про результати науково-дослідної діяльності і надають пропозиції щодо використання результатів наукових досліджень, по окремих напрямках практичної діяльності поліції та її органів управління, презентують рішення наукових та науково-практичних конференцій з розглядаємих питань.

Крім переліченого, Вища академія поліції є центральною установою з міжнародних поліцейських зв'язків. У рамках міжнародних програм в академії проходять стажування поліцейські держав Європейського Союзу. Академія є членом Поліцейської Академії Центральної Європи і Асоціації європейських поліцейських освітніх закладів, а також частиною Європейської поліцейської Академії.

Короткий аналіз досвіду підготовки персоналу поліції та організації підвищення його кваліфікації у ФРН демонструє, що головним у процесі навчання є тісний зв'язок навчального процесу з поліцейською практикою та наукою. Взаємозв'язок освітнього процесу, науки та практики реалізується в процесі взаємного корегуючого впливу, що забезпечує досягнення високих результатів у формуванні професіональних якостей поліцейських.

У ФРН на належному рівні здійснюється обмін досвідом професійної підготовки поліцейських закладами освіти земель, організація упровадження позитивного досвіду та його використання у різних землях. Як приклад можна навести, що після проведення цілої низки досліджень щодо сфер діяльності поліцейських

службовців вищої ланки у ФРН, колективом Вищої школи поліції у м. Мюнстер було застосовано компетентнісний підхід до створення відповідного стандарту професійної підготовки поліцейських службовців цієї категорії та розроблено модульну книгу їх професійної підготовки «Modulhandbuch Masterstudiengang: Öffentliche Verwaltung – Polizeimanagement (Publik Administration – Police Management)»<sup>12</sup>. Матеріал цієї книги широко використовується у навчально-виховному процесі та організації науково-дослідної роботи навчальних закладів з підготовки поліцейських у Баварії та в інших землях ФРН.

## **ВИСНОВКИ**

Підготовка персоналу поліції у ФРН є взірцем єдиної, багатфункціональної, багаторівневої, гнучкої та ефективною системи професійної освіти, що відповідає розвитку суспільних відносин та сучасному складному і динамічному інтеграційному процесу в Європі. Особливу увагу звертає на себе логічна завершеність та послідовність багаторівневої підготовки поліцейських у ФРН, організація здійснення науково-дослідних робіт, використання їх результатів у навчальному процесі та впровадження у практику правоохоронної діяльності, чітко виражена залежність займання відповідної посади і отримання чергового звання поліцейськими від їх освітнього рівня і професійної підготовки.

Удосконалюючи систему підготовки поліцейських в Україні необхідно запроваджувати позитивний досвід підготовки поліції в ФРН, враховуючи соціально-економічні і політичні умови в Україні, та набутий за часи незалежності України позитивний досвід підготовки та перепідготовки поліцейського персоналу.

## **АНОТАЦІЯ**

Досліджується система та особливості підготовки та підвищення кваліфікації персоналу поліції в ФРН, організація навчального процесу та науково-дослідної роботи вищих навчальних закладів освіти.

Встановлено, що правовою основою діяльності поліції ФРН є Конституція ФРН, положення якої розвиваються і конкретизуються в федеральних законах «Про поліцію» і «Про співробітництво»,

---

<sup>12</sup> Modulhandbuch 2014/2016 Masterstudiengang: Öffentliche Verwaltung – Polizeimanagement (Publik Administration Police Management). Deutsche Hochschule der Polizei, Münster, 2014. 79 S.



інших нормативно-правових актах держави. Безпосередня організація підготовки поліцейських визначена у нормативно-правових актах земель. Наприклад у землі Баварія, як і у інших землях, прийняті: «Положення про проходження служби поліцейськими чиновниками землі Баварія»; «Положення про навчання поліцейських чиновників Баварії»; «Положення про іспити для поліцейських чиновників Баварії», ряд інших актів.

Професійна підготовка поліції в ФРН закладена в освітню систему поліції, яка включає в себе три рівня: першочергова підготовка в школах поліції; підготовка середнього начальницького складу, що здійснюється у вищих школах поліції (інститутах); підготовка старшого начальницького складу, що здійснюється у Вищій поліцейській академії. Крім зазначеного у ФРН працівник поліції може здобути вищу професійну освіту в навчальних закладах освіти («Fachhochschulen») для адміністрації. Відбір на навчання здійснюють спеціальні центри, що створені міністерствами внутрішніх справ кожної землі ФРН.

Теоретичний курс навчання у вищих поліцейських закладах освіти включає лекції, семінарські заняття, тренування поведінки і підготовку дипломного проекту. Практичне навчання засноване на вимогах формування у студентів практичних навичок правоохоронної роботи щодо профілактики кримінальних правопорушень, попередження насильства в сім'ї, організації дорожнього руху, набуття практичних навичок застосування чинного законодавства та здійснення правоохоронної діяльності.

Вища поліцейська академія розробляє освітні програми, спрямовує та координує науково-дослідну роботу вищих навчальних закладів із підготовки поліцейських, спрямовує науково-дослідну діяльність та здійснює контроль за впровадженням результатів наукових досліджень у практичну діяльність.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland. Bonn. 1999.
2. Швець Д. В., Євдокімова О.О. *Наше право*. № 3. 2020. С. 17-25
3. The New Police Training System: Psychological Aspects / D. Shvets, O. Yevdokimova, I. Okhrimenko et al. Postmodern Openings. 2020. Vol. 11, Iss. 1, Supl. 1. Pp. 200–217. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/11.1sup1/130/>
4. Полиция зарубежных стран: система организации и опыт профессиональной подготовки кадров: учебное пособие /

Якубов А. С., Асямов С. В., Таджиев А. А., Миразов Д. М. Ташкент. Академия МВД Республики Узбекистан, 2010. 449 с.

5. Харчук Н. Р. Процедура підготовки поліцейських кадрів в ФРН // Освіта, мова та культура в процесі глобальних трансформацій: збірник тез круглому столу для науково-педагогічних та педагогічних працівників (м. Київ, 1 квітня 2016). К.: КІКВС, 2016. С. 49-53.

6. Олег Мартиненко. Професійна освіта поліції Німеччини (По матеріалах МВС України). *Права людини в Україні*. URL: <http://www.khpg.org/index.Php>. (дата звернення 14.08.2022)

7. Modulhandbuch 2014/2016 Masterstudiengang: Öffentliche Verwaltung – Polizeimanagement (Publik Administration Police Management). Deutsche Hochschule der Polizei, Münster, 2014. 79 S.

8. Ісаєва І.Ф. Професійна підготовка персоналу федеральної поліції вищої ланки <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15197> (дата звернення 21.08.2022)

**Information about the authors:**

**Yarmaki Khrystofor Petrovich,**

Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Administrative Law and Process of the Faculty of Specialist Training for Preventive Activity Units of Odessa State University of the Interior  
1, Uspenskaya str., Odessa, 65000, Ukraine

**Yarmaki Volodymyr Krystoforovich,**

Candidate of Legal Sciences, Assistant Professor, Assistant Professor of the Department of Constitutional and International Law of the Educational and Scientific Institute of Law and Cybersecurity of the Odessa State University of Internal Affairs  
1, Uspenskaya str., Odessa, 65000, Ukraine